

BORLÄNGE

BARN
BYGGER

Arkitektur, vad är det?

Arkitektur är ett ord som kanske låter krångligt men det betyder egentligen bara att något är byggt på ett genomtänkt sätt. Det som byggs kan vara en stol eller ett kök. Eller ett hus. En park. Eller till och med en hel stad. När det ska byggas så ska man fundera på vad det ska användas till och var det ska stå. En stol kanske ska gå att stapla och stå på hög. Ett kök som ska vara i en förskola måste kanske ha flera spisar. Ett hus som ska stå i vatten måste stå på pålar. Och en stad som Borlänge, som har många barn, behöver bra cykelvägar och roliga lekplatser. Det kan behövas flera undersökningar och många tester innan man börjar bygga. Det blir som en karta över hur det ska fungera.

Efter det hittar man på olika fiffiga lösningar. Till hjälp, för att berätta om idéer, kan man använda en bild, ritning eller modell. Man kan till exempel rita på papper eller i datorn. Eller så kan man måla i sand. Man kan också bygga i lera, gips, tyg, trä eller papper. Sen bygger man det på riktigt, fast mycket större.

Hur känns en plats?

Arkitektur har du runt omkring dig, hela tiden. Det påverkar dig och därför är det viktigt. Det är viktigt för att du, din familj, dina kompisar och alla i andra ska må bra. Din skola ska ha en sådan arkitektur som gör att du kan gå i skolan och vara trygg, träffa kompisar och lära dig saker. Om det inte är så, så ska man säga till. Barn och unga har rätt att säga till om sånt som påverkar dem. All miljö som du har runt dig påverkar dig.

När du ska tänka på och prata om arkitektur kan du försöka sätta ord på hur du känner dig på platsen. Använd alla sinnen. Lukt, smak, syn, hörsel och känsel. Arkitektur känns i hela kroppen.

När man bygger något spelar det roll var man bygger det. Platsen kanske ligger vid en stor väg eller bredvid en skog. Kanske finns det gott om sol eller så är det blåsigt. Det kanske snöar mycket. Det är sånt som är viktigt att veta när man bygger. Då kan man ta tillvara på solen. Och skydda sig mot vinden. Bygga en kulle, så att det går att åka pulka på vintern.

Hur många barn har lärt sig räkna i ert klassrum?

Det är sällan någon bygger något ensam. För att bygga en skola krävs till exempel flera hundra personer. Många människor som hjälps åt. Några bestämmer att det ska byggas en skola, några planerar var den ska byggas, några ritat skolan, och några bygger den. Det är lite som en myrstack, alla har en viktig roll.

Och det mesta som vi lever och bor i, hus, skolor, parker och vägar, har någon byggt för länge sen. Det är tur att vi inte måste börja från början hela tiden. Därför ska vi vara rädda om det som redan är byggt.

Det kan vara roligt att tänka på hur det såg ut i Borlänge då, förr i tiden. Vilka barn har gått i din skola, före dig? Vilka barn kommer att leka på skolgården, när din klass gått klart?

En koja som håller

I skogen finns både mycket och spännande byggmaterial. Med bara några grenar mot en stam får du ett vindskydd. Om man har lite mer tid på sig kan du bygga en koja i ett träd. När du bygger lär du dig något som kallas *hållfasthet*, genom att du känner med hela kroppen om kojans konstruktion kommer att stå kvar eller rasa. Hållfasthet låter också mer krångligt än vad det är. Du kan massor om hållfasthet redan, men du tänker inte på att du kan det. Och det bästa är att ju fler kojor du bygger, desto bättre blir du på hållfasthet.

Trädgrenar är bra byggmaterial för de blir jord igen och inte skräp. Det mår djuren i skogen bra av, och du med. Men det finns andra material att bygga med också. Kartong kan du använda om man vill bygga snabbt och lätt. Bränd lera, det kallas tegel, tar längre tid, men håller också längre. Alla material är bra på olika saker. Vissa material behöver hålla värme, till exempel en vägg i ditt sovrum. Andra material ska vara bra på att släppa in ljus, som glas, till exempel till ditt klassrum.

Ingen bygger ett samhälle ensam

I Sverige har vi *representativ demokrati*. Svårt ord igen! Det betyder att vi bestämmer vilka som ska bestämma. Tanken med det är att alla, inklusive barn, ska få vara med och påverka hur samhället ska se ut. De som bestämmer kallas *politiker* och de vill veta vad du behöver och vad du tycker. För även om de också har varit barn så är det viktigt att de som är barn just nu, får berätta och vara med.

I barnkonventionen står det att alla barn har rätt att göra sin röst hörd i alla frågor som rör dem. Och du kommer väl ihåg? Allt som är byggt runt omkring dig och dina kompisar påverkar er. Det är ni som vet bäst hur det är att gå i er skola och det är ni som vet bäst hur det fungerar att ta sig dit. Och det är ni som vet bäst var ni känner er trygga. Det är du som vet bäst var du sover skönast.

Ingen kan alltså bygga en skola själv. Precis samma sak är det med ett samhälle. Men då är det istället demokratin som ska byggas. Ingen kan bygga ett samhälle själv. Många människor hjälps åt. Det bästa man kan öva på som arkitekt är ett ord som kallas empati. Det betyder att man är bra på att sätta sig in i andras situation. Det är jätteviktigt när man ska tänka ut de där fiffiga lösningarna, som gör att skolan, och samhället, ska fungera bra.

Barn, djur och natur -samma kretslopp!

En annan viktig sak med arkitektur, är att se hur allt hänger ihop. Det går inte bara att tänka på sig själv. Människorna kan inte bara tänka på sig själva. Om det inte finns några bin så får vi ingen mat, konstigt va? Men det beror på att allt hör samman, i kretslopp. Det kallas för ekosystem och det har du kanske redan läst om i skolan? Det var nog ingen som nämnde arkitektur då men för arkitekten är det jätteviktigt att veta hur naturen fungerar annars blir det ingen bra arkitektur.

När vi bygger Borlänge är vi noga med att se till att djuren har mat och möjlighet att röra sig. Växterna är ju deras mat så då ser vi till att växterna också mår bra. Precis som barn så ska fjärilar ha nära till en park, till exempel. Borlänge byggs med bra hus, men Borlänge byggs också så att vi får frisk luft och rent vatten. Det är också arkitektur. I Sverige finns någonting som heter *Allemansrätten*. Det är kanske den bästa arkitekturen som vi har. För allemansrätten gör att vi får röra oss i naturen, även om vi inte äger den. Det gör att vi lär oss respektera och att ta hand om vår jord.

Det här häftet handlar om hur man bygger roliga pulkabackar, smarta kojor, om att ta hand om sina kompisar och om likheterna mellan dig och en humla. Den här lilla boken handlar om arkitektur.

Borlänge kommun
781 81 Borlänge
borlange.se

BORLÄNGE